

Nezavisne Novine, září 2008. El. Verze: <http://www.nezavisne.com/arhiva.php>, 20. dubna 2009.

Oficiální stránky Strana pro Bosnu a Hercegovinu: <http://www.zabih.ba>, 5. října 2008.

OHR again advises against nationalist rhetoric in BiH. In: www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/newsbriefs/2008/06/03/nb-03, 10. září 2008

Polls Close in Bosnia's Local Elections: www.balkaninsight.com/en/main/news/3719, 10. října 2008.

Projev předsedy SDA Sulejmana Tihiće: http://www.facebook.com/pages/Sulejman-Tihi/52303049095#/pages/Sulejman-Tihi/52303049095?v=app_2347471856&viewas=0, 20. dubna 2008.

REIF, K.; SCHMITT, H. (1980): Nine Second Order Elections: A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results. In: *European Journal of Political Research* 8, 3–44.

Rozhodnutí Centrální volební komise o volbách v Srebrenici: (Instruction on the procedure and manner of registering voters for voting in person or in absentia for the basic constituency of Srebrenica and running for office in the 2008 Local Election), Sarajevo, May 2008. Elektronická verze: http://www.izbori.ba/documents/ENG/2008_Local_Elections/Instruction_on_procedure_and_manner_of_registering_voters_from_Srebrenica.pdf, 10. března 2009.

SEBASTIAN, S. (2008): Elections in Bosnia and Herzegovina. In: *FRIDE, Democracy Background*, September 2008, č. 17.

ŠARADÍN, P. (2008): Volby druhého řádu a možnosti jejich aplikace v ČR. Olomouc, Filozofická fakulta. 30–45.

ŠEDO, J. (2006): Stranický systém Bosny a Hercegoviny po Daytonu. In.: *Středoevropské politické studie*, č. 2–3, roc. VIII. www.cespr.com/clanek.php?ID=277, 28. října 2009.

The Alumni Centre for Interdisciplinarity Postgraduate Studies: <http://www.soros.org/initiatives/think-tank>, 20. dubna 2009.

Dále bylo v textu využito:

Materiály poskytnuté Statistickým úřadem BiH v průběhu terénního výzkumu (duben 2009).

Archivní materiály Sarajevské univerzity v Sarajevu.

Rozhovory s místními politiky v municipalitách a s místními obyvateli BaH.

Alenka Krašovec

Vývoj a charakteristiky koaličních dohod ve Slovinsku¹

Abstract:

Composition and duration of governmental coalitions are the most frequent research topics within the field of coalitions, while more detailed researches of characteristics of coalition agreements as well as their significance for coalition governance are usually overlooked. The article presents development and characteristics of coalition agreements in Slovenia. As comparative analysis have showed there are three main topics covered by coalition agreements, policies, portfolio allocation, and ways of prevention or resolution of potential conflicts. It last several decades there has been clear tendency toward greater emphasis on policies in coalition agreements. The case study of Slovenia first presents characteristics of Slovenian governments. Further, it reveals that coalition agreements are actually a norm in Slovenian politics. Analysis of all post-electoral coalition agreements shows that all above-mentioned three main topics have been also included in Slovenian coalition agreements in the period 1993–2008 with the same tendency of greater importance of policies within time perspective.

1) Ze slovinštiny přeložil Ladislav Cabada.

Úvod

Výzkum vlád a především vládních koalic na teoretické úrovni se v jednotlivých státech začal ve větší míře rozvíjet v 50. a 60. letech 20. století, zatímco obdobné komparativní studie následovaly od let sedmdesátých. V té době se vytvořily dva základní přístupy, nejdříve výzkum složení (členství), resp. tvorby vlád a vládních koalic, později pak trvání vlád a koalic (Müller, Bergman a Strøm, 2008). Jen okrajově se výzkumníci soustředili na to, co se děje v průběhu cyklu mezi vznikem vlády/koalice a ukončením jejich činnosti; v současnosti je tento aspekt již analyzován výrazněji. Do obou zmíněných segmentů – vytvoření a především zánik zejména vládních koalic – lze přiřadit oblast, jíž se budeme věnovat, tedy tvorbu, význam a charakteristiky koaličních smluv, které určují fungování vládních koalic a pravidla hry. V našem příspěvku se budeme soustředit na Slovinsko, pro něž je od prvních demokratických pluralitních voleb v roce 1990 charakteristická tvorba vládních koalic. Předpokládáme, že také ve Slovinsku koaliční partneři uzavírali koaliční dohody, které se s ohledem na vždy nové zkušenosti s fungováním v rámci koalice stávaly obsáhlejšími a v průběhu času zahrnovaly stále více aspektů spolupráce koaličních partnerů.

Složení vlád a délka jejich existence

Když hovoříme o složení vlád, zpravidla rozlišujeme mezi jednostranickými a koaličními vládami, přičemž koaliční vlády v období po 2. světové válce představují v západní Evropě nejčastější formu vlády, kterou otestovaly všechny země s výjimkou Velké Británie a Španělska (Müller, Bergman a Strøm, 2008: 8). Podobný vzorec dominance koaličních vlád můžeme pozorovat také v zemích střední a východní Evropy v období po roce 1990 (Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007: 48). Proto není překvapením, že v posledních dvou dekáдах vzniklo hned několik velkých komparativních analýz vlád a vládních koalic (např. Blondel a Müller-Rommel, eds., 1993; Blondel a Müller-Rommel, eds., 1997; Müller a Strøm, eds., 2000; Blondel a Müller-Rommel, eds., 2001; Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007; Strøm, Müller a Bergman, eds., 2008), které se soustředily zejména na již zmíněné otázky složení a trvání vládních koalic (Grofman, 1989), některé pak zdůrazňovaly jiné aspekty fungování vládních koalic (např. činnost ministrů a předsedů vlád).

Do oblasti složení vlád náleží minimálně dvě důležité a často analyzované otázky. První je otázka počtu stran, jež vládu sestavují. V této dimenzi můžeme rozlišit mezi vládami, složenými z jedné strany a vládami složenými z více stran (koaliční vlády). Koaliční vlády mohou zahrnovat různý počet stran, někdy se stane, že jsou složeny z pěti i více stran (Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007: 44). Druhou důležitou otázkou při sestavování vlád je téma velikosti podpory, jíž se vlády těší v parlamentech. V tomto ohledu nejčastěji rozlišujeme mezi menšinovými vládami, jež v parlamentu disponují podporou pouze menšiny poslanců, a většinovými, které podporuje většina

všech poslanců. V případě většinových vlád tradičně rozlišujeme mezi vládami minimální většiny a nadměrnými (*surplus*) koalicemi. Minimální většinové koalice jsou charakteristické tím, že se stanou menšinovými, pokud je opustí kterákoli z koaličních stran. Na druhé straně nadměrné koalice zůstávají většinovými i poté, kdy je opustí jedna z členských stran. Otázkou je, zda numerická kritéria složení vlád jsou jedinými možnými. Někteří autoři upozorňují, že vzhledem k složení koalic je nutné se zabývat rovněž ideologickou příbuzností stran tvořících koalici (Warwick, 1994; van Roozendaal, 1997); hovoříme pak o ideologicky homogenních, resp. heterogenních koalicích.

Část analýz složení vlád je věnována také determinantám tvorby různých výše stručně popsaných druhů vlád/koalic. Nejvíce pozornosti bylo v tomto ohledu věnováno vlivu volebních systémů a typu stranického systému na složení vlád (Laver a Schofield, 1990), přičemž nemůžeme přehlédnout, že volební systémy významně ovlivňují charakter stranických systémů (Duverger, 1986; Norris, 2004). Proporční volební systémy vpuštějí do parlamentu více stran a zpravidla vyvolávají tvorbu koaličních vlád.

Problematika složení vlád byla významně zkoumána i proto, že se nabízely otázky, zda složení vlád ovlivňuje délku jejich trvání. Pokud hovoříme o trvání vlád, musíme určit kritéria tohoto trvání, resp. kritéria toho, (od)kdy hovoříme o nové vládě. V politologické literatuře můžeme rozlišit tři kritéria – o nové vládě hovoříme, pokud a) se změní stranické složení vlády; b) se změní předseda vlády; c) skončí legislativní perioda, resp. jsou konány nové volby (Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007: 39; Müller, Bergman a Strøm, 2008: 6). Empiricky byla potvrzena korelace mezi počtem stran ve vládách a trváním vlád. V západní Evropě se ukázalo, že jednostranické vlády existují déle než koaliční (Lijphart, 1999), podobná korelace je patrná také v zemích střední a východní Evropy (Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007: 47). Zjednodušeně můžeme říci, že již samotné vytvoření koalice významně přispívá ke kratší existenci vlády, zejména pak u koalic, které zahrnují více než dvě koaliční strany (Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007: 46). Také menšinovost či většinovost vlády ovlivňuje délku její existence – ukázalo se, že většinové vlády trvají déle než menšinové, ačkoliv musíme zdůraznit relativně dlouhé trvání menšinových vlád v severovýchodních zemích (Lijphart, 1999; Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007). Empirické výzkumy rovněž poněkud překvapivě ukázaly, že minimální většinové vlády trvají déle než nadměrné většinové vlády (Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007: 49; Riker, 1962 In Müller, Bergman a Strøm, 2008: 21). Některé výzkumy ukazují, že ideologická příbuznost stran vládních koalic ovlivňuje délku jejich trvání – spolupráce ideologicky příbuznějších stran v koalicích je podle těchto zjištění spojena s delším trváním vlád (Warwick, 1994).

Jak zjistili Müller, Bergman a Strøm (2008), dílčí studie vedle vlivu složení vlády jako další důležitý činitel ovlivňující délku jejich existence zdůraznily rovněž vliv krizových událostí v jejich okolí (např. Laver, 1996).

Charakteristika vlád a vládních koalic ve Slovinsku

Slovinsko v roce 1990 uzákonilo proporcí volební systém². S ohledem na již zmíněný vliv volebních systémů na charakter stranických systémů a složení vlád nepřekvapuje potřeba stále konsenzuálnějšího rozhodování uvnitř vlád a důsledkem toho je skutečnost, že v letech 1990–2009 byly všechny slovinské vlády koaliční. S výjimkou jedné vlády, a to Drnovškovy v období leden 1996 – leden 1997, byly všechny vlády většinové. Upozorněme ještě na dva důležité aspekty: a) vláda vytvořená v květnu 1992 fungovala půl roku a byla ve skutečnosti úřednickou vládou, již formálně můžeme označit za menšinovou koalici, která ale měla v parlamentu stálou podporu strany, jež nebyla jejím členem (Sjednocená kandidátka sociálních demokratů /ZLSD/ měla ve vládě „pouze“ své ministry); b) v období Bajukovy vlády (červen 2000 – listopad 2000) měla vláda formálně zajištění podporu 45 poslanců, resp. 50 % poslanců, ale trvale byla podporována ještě dvěma opozičními poslankyněmi, které proto byly vyloučeny ze svých poslaneckých klubů.

Tabulka 1: Slovinské vlády 1990–2009

Předseda vlády a jeho stranická příslušnost	Vládní strany	Počet křesel vládních stran / procento křesel vládních stran V Národním shromáždění		Začátek a konec existence vlády
Alojz Peterle SKD	SKD, SKZ, ZS, SDSS, SDZ, LS	47	58.7 %	16.5.1990–14.5.1992
Janez Drnovšek LDS	LDS, SDSS, ZS, SSS, DS	38/50	47.5 % / 62.5 %*	14.5.1992–25.1.1993
Janez Drnovšek LDS	LDS, SKD, ZLSD, SDSS	55	61.1 %	25.1.1993–7.4.1994
Janez Drnovšek LDS	LDS (+Z-ESS, DS, SSS)**	59	65.5 %	7.4.1994–26.1.1996
Janez Drnovšek LDS	LDS (+Z-ESS, DS, SSS)**	42***	46.6 %	26.1.1996–27.2.1997
Janez Drnovšek LDS	LDS, SLS, DeSUS	49	54.4 %	27.2.1997–7.6.2000
Andrej Bajuk SLS+SKD	SLS+SKD, SDS	45	50.0 %	7.6.2000–30.11.2000
Janez Drnovšek LDS	LDS, ZLSD, SLS, DeSUS	58	64.4 %	30.11.2000–19.12.2002
Anton Rop LDS	LDS, ZLSD, SLS, DeSUS	58	64.4 %	19.12.2002–20.4.2004
Anton Rop LDS	LDS, ZLSD, DeSUS	49	54.4 %	20.4.2004–3.12.2004
Janez Janša SDS	SDS, NSi, SLS, DeSUS	49	54.4 %	3.12.2004–21.11.2008
Borut Pahor SD	SD, LDS, DeSUS, Zares	50	55.5 %	21.11.2008–

Zdroj: Krašovec in Lajh (2008).

2) V období 1990–2009 bylo provedeno několik změn tohoto volebního systému. Dvě z nejdůležitějších jsou a) změna formálně určeného dynamického volebního prahu ze 3 mandátů na ústavně určený práh 4 %; b) změna volební formule pro rozdělení mandátů na úrovni volebních jendotek (do voleb v roce 2000 byla palikována Hareova kvóta, později Droopova kvóta).

Zkratky stran: SKD = Slovinstí křesťanstí demokraté; SLS (SKZ) = Slovinská lidová strana; SLS+SKD = Slovinská lidová strana a Slovinstí křesťanstí demokraté (strany se sloučily v dubnu 2000, o několik měsíců později se strana přejmenovala na SLS); ZS = Zelení Slovinska; SDZ = Slovinský demokratický svaz; LS = Liberální strana; DS = Demokratická strana; SSS = Socialistická strana Slovinska; LDS = Liberálně demokratická strana, od roku 1994 Liberální demokracie Slovinska; SDS(S) = Sociálně demokratická strana Slovinska, od roku 2003 Slovinská demokratická strana; Z-ESS = Zelení – Ekologicko-sociální strana; DeSUS = Demokratická strana důchodců Slovinska; ZL(SD) = Sjednocená kandidátka sociálních demokratů, od roku 2004 Sociální demokraté; NSi = Nové Slovinsko; Zares – Nova politika (Opravdu – Nová politika).

* Formálně měla koalice 38 křesel, protože ZLSD formálně nebyla součástí koalice, ačkoli měla tři ministry. Druhý výpočet ukazuje počet a procento křesel koalice, pokud do ní ZLSD začleníme.

** V lednu 1994 se LDS sloučila s Z-ESS in částmi DS a SSS.

*** Tři poslanci LDS se rozhodli stranu opustit.

Koaliční vlády, které v letech 1992–2002 (s přerušením šesti měsíců v roce 2000) řídil předseda LDS Janez Drnovšek,³ byly často označovány jako středo-levé, ačkoli ve všech jejích řízených vládách spolupracovala alespoň jedna strana pravého středu a spíše bychom je měli označit jako ideologicky heterogenní koalice (Krašovec, 2008; Zajc, 2009). Musíme přitom zdůraznit, že také opozice pak zůstávala ideologicky heterogenní. Na základě poznatků z tabulky 1 vidíme, že LDS formovala široké vládní koalice, z nichž s přibližujícím se koncem legislativní periody zpravidla vystupovaly některé její partnerské strany.

V roce 2000 byla na období šesti měsíců poprvé vytvořena ideologicky homogenní koalice tří středo-pravých vlád. Koalice, o níž můžeme říci, že byla ideologicky homogennější než předchozí vlády, se znovu zformovala v letech 2004–2008. Jde také o první koaliční vládu, která po celou legislativní periodu fungovala beze změn a proto ji můžeme označit za dosud nejstabilnější slovinskou vládu. Ideologická homogenita koalice se ještě zvýraznila vytvořením nové středo-levé vlády po volbách v roce 2008.

Analýza vládních koalic ve Slovinsku nabízí ještě dvě zajímavosti. První z nich je skutečnost, že všechny slovinské parlamentní strany s výjimkou Slovinské národní strany (SNS) již okusily spolupráci ve vládní koalici. V období vládních koalic pod vedením LDS tato strana třikrát podepsala bilaterální dohody s ostatními stranami koalice. V letech 1992–1996 LDS, SDSS a SKD podepsaly koaliční dohodu, zatímco s ZLSD podepsala LDS takovou dohodu odděleně (SDSS a SKD si totiž nepřály podepsat dohodu o spolupráci s postkomunistickou stranou). Bez ohledu na tuto odlišnou formální pozici z hlediska koaličních smluv měla ZLSD ve vládě své ministry. V následující legislativní periodě byla podpisem koaliční dohody mezi LDS a SLS vytvořena koaliční vláda, LDS ovšem separátně podepsala dohodu s DeSUS o podpoře vlády; DeSUS pak ve vládě získala místo ministra bez portfeje. V legislativní periodě 2000–2004 byla vytvořena koaliční vláda mezi čtyřmi stranami, ale LDS opět ještě podepsala separátní dohodu o spo-

3) Drnovšek s téměř deseti lety nepřetržitého vládnutí představoval specifickou stabilní výjimku v kontextu nových demokracií střední a východní (Blondel, Müller-Rommel a Mansfeldova et al., 2007).

luprací se Stranou mladých Slovinska (SMS), která následně obsadila pozici ředitele Úřadu pro mládež. Na základě popsaných procesů tvorby koalic a koaličních dohod mezi LDS a některými stranami můžeme říci, že jsme ve Slovinsku byli svědkem příkladů formování nejen horizontálních forem koalic, ale rovněž forem hierarchických (Krašovec, 2008). Pro horizontální koalice je typické, že všichni koaliční partneři jsou si v nich rovni. U hierarchických koalic pak můžeme pozorovat, že někteří partneři jsou formálně méně rovnoprávní, protože některé strany mají uzavřenu koaliční dohodu se všemi partnery, jiné jen s některými.

Druhou zajímavostí, která se projevila v posledním období, je ta, že slovinský stranický systém disponuje minimálně jednou stranou, která – v souladu se Sartorihovo terminologií – disponuje velkým koaličním potenciálem, ačkoliv je její síla v parlamentu zpravidla malá (disponuje malým počtem poslanců). Jedná se o DeSUS, která po celou dobu od svého prvního vstupu do parlamentu po volbách v roce 1996 spolupracuje ve vládních koalicích.

Zajc (2009: 447) zejména pro první léta formování vládních koalic ve Slovinsku zjistil, že v nich můžeme pozorovat některé obecné vzorce, charakteristické pro tvorbu koalic v zemích střední a východní Evropy, ale také některá specifika, která jsou důsledkem politické kultury a některých nedořešených otázek v souvislosti s (polo)historickými procesy. Formování vládních koalic následně rozděluje do tří period: 1) formativní léta všennárodní spolupráce 1989–1992; 2) léta 1992–2004 označuje jako periodu ideologicky heterogenních koalic; 3) období po roce 2004, které označuje jako období formování ideologicky homogenních koalic (Zajc, 2009: 448).

Význam a charakteristiky koaličních dohod

V případě, že vládu tvoří více stran, resp. koaličních partnerů, se mezi nimi vytvářejí komplexní vztahy, které mohou být i konfliktní povahy. Pro politiky je charakteristické, že se snaží minimalizovat míru nejistoty a možné nespolehlivosti spolupráce s koaličními partnery (Müller, Bergman a Strøm, 2008). Proto se snaží vytvořit cesty a mechanismy, s jejichž pomocí by mohli regulovat komplexní vzorce spolupráce a koordinace v koaličních vládách. Podobně si přejí zamezit či zmenšit možnost vzniku konfliktních situací, a pokud již vzniknou, chtějí mít vytvořené mechanismy jejich řešení. Jak zjišťuje Blondel, konfliktní situace jsou téměř nutnou součástí vládního rozhodování, ale současně je taková situace paradoxní protože na druhé straně musejí vlády směřovat k tomu, aby se takovým situacím maximálně vyhýbaly, pokud chtějí dlouhodobě přežít (Blondel In Andeweg a Timmermans, 2008: 269). Koaliční dohody se tak staly nejpoužívanějším nástrojem zajišťování spolupráce a koordinace ve vládních koalicích, který členové koalic vytvářejí v procesu formování samotné koalice (Strøm a Müller, 1999: 257),

resp. před potvrzením vlády v příslušných zastupitelských tělesech⁴ (De Winter, Timmermans a Dumont, 2000). Timmermans (2003: 12) na základě některých charakteristik koaličních dohod nabízí stručnou a obecnou definici koaličních dohod jako formalizovaných a písemných dohod⁵ mezi dvěma nebo více politickými stranami v procesu tvorby vlády. Poukažme i na to, že Timmermans (2003) mezi koaliční dohody nezapočítává tzv. dohody o podpoře, jimiž si vládní strany, resp. vláda zajišťují pouze parlamentní podporu strany stojící vně vládní koalice.

Jak jsme již uvedli, koaliční vlády jsou nejčastější formou vlády na evropském kontinentu. Údaje o západoevropských vládách ukazují, že sice není nutné, aby koaliční vlády vytvořily koaliční dohodu, ale velká většina tak činí (Müller a Strøm, 2008: 171). Mezi analyzovanými zeměmi nicméně existují velké rozdíly – vytvoření koaliční dohody je pravidlem např. ve Finsku, Nizozemí, Lucembursku, Norsku, Švédsku či Portugalsku, zatímco např. v Itálii je spíše výjimkou než pravidlem (Müller a Strøm, 2008: 170). Většina koaličních dohod byla vytvořena záhy po volbách, několik v průběhu legislativní periody, v Portugalsku a ve Francii zaznamenáváme i vznik koaličních dohod již v předvolebním období. Jak zjistili Müller a Strøm (2008: 171, 172), můžeme v čase pozorovat jasnou tendenci k většímu využití koaličních dohod. Vedle toho byly koaliční dohody v jednotlivých zemích zpravidla zavedeny po několikaleté zkušenosti s koaliční vládou.

V průběhu času se změnil také způsob tvorby koaličních dohod. Pokud v minulosti bylo jejich formování přenecháno zpravidla šéfům stran, v posledních desetiletích je do přípravy dohod zapojeno větší množství osob (Timmermans a Andeweg, 2000). Potenciální koaliční partneři tak formují celé vyjednávací delegace, často jsou vytvořeny rovněž různé pracovní skupiny, které se zabývají dílčími segmenty či aspekty (např. pracovní skupiny pro jednotlivé politiky *Ipoliciesl*, pro tvorbu mechanismů řešení konfliktů apod.). Jak ukazují výzkumy (srov. Müller a Strøm, eds., 2000), postupně se projevuje tendence k tvorbě koaličních dohod ve více jednacích kolech, což následně prodlužuje celkový čas k vytvoření koaličních dohod. Timmermans a Andweg (2000) zdůrazňují význam procesu jednání pro samotný výsledek. Podle jejich názoru se jednání o koaliční dohodě stávají stále koncentričtějšími, tj. nejdříve je organizováno první – všeobecné – kolo jednání, po něm pak kola o jednotlivých tématech, v nichž se partneři nejnvýrazněji liší. Jak zjišťují zmínění autoři, o těchto tématech není diskutováno popořadě, ale často jsou jednání rozdělena do pracovních skupin, které jednájí paralelně. To vše umožňuje jednodušší a rychlejší dohodu mezi potenciálními koaličními partnery.

4) Ačkoliv někteří badatelé uznávají, že je možné vytvořit koaliční dohody již před vlastními volbami, ukázalo se, že se jedná o jev velmi ojedinělý (Strøm a Müller, 1999: 264).

5) Někteří autoři (např. Strøm a Müller, 1999; De Winter, Timmermans a Dumont, 2000; Müller a Strøm, 2008) uvažují o tom, že by mezi koaliční dohody mohly být počítány rovněž neformální a ústní dohody mezi koaličními partnery.

Obecně můžeme říci, že koaliční dohody regulují fungování koaličních vlád a jejich vnitřní pravidla. Konkrétněji pak soudíme, že koaliční dohody mohou zpravidla určovat: a) stanoviska koaličních stran k veřejným politikám; b) veřejné politiky, jimž se bude vláda v době svého mandátu věnovat; c) rozhodovací procedury v koalici; d) rozdělení ministerských a dalších významných postů mezi strany; e) mechanismy řešení konfliktů uvnitř (De Winter, Timmermans a Dumont, 2000; Müller a Strøm, 2008). Koaliční dohody mají tedy mnoho funkcí a věnují se různým aktivitám. Müller a Strøm (2008) zjistili, že koaliční dohody se sice v základu věnují regulaci vztahů mezi stranami koalice, ale mohou být tvořeny také k použití uvnitř jednotlivých politických stran. Můžeme tedy rozlišit dva typy adresátů koaličních dohod: a) Vnitřní skupinu adresátů, kterou tvoří voliči a členové jednotlivých koaličních stran. V tomto smyslu představují koaliční dohody závazek, na nějž se vůdci stran mohou odvolávat, pokud při řešení dílčích otázek narazí na odpor voličů a členů strany. Odvoláním na závazek dodržovat koaliční dohodu mohou minimálně částečně uklidnit své voliče a členy v případě témat, která by mohla znamenat ruptury ve straně; b) Vnitřní skupinu adresátů představují vůdci ostatních koaličních stran; koaliční dohody jsou určeny k zajištění komunikačních standardů mezi stranami koalice a podpory sjednaným rozhodnutím.

Vzhledem k tomu, že koaliční dohody mohou obsahovat všechna zmíněná témata (a některá další) a ve skutečnosti jsou určeny pro rozdílné adresáty, nepřekvapí, že se na obsah dohod odvolávají nejen poslanci, úředníci na vyšších postech, zájmové skupiny, ale také orgány místní samosprávy či masová média (Timmermans in Andeweg: 2000).

Při výzkumu koaličních dohod koaličních dohod je často vyzdvihována otázka jejich obsahu, ale záhy zjistíme, že má několik možných řešení. Nejčastějším přístupem je analýza délky dohody, tj. kolik slov ji tvoří. Při analýze rozsahu je přitom nutné respektovat, že některá prostředí jsou pro uzavírání dohod relativně jednoduchá, některá pak výrazně komplexní a tyto charakteristiky rozsah dohod výrazně ovlivňují. Müller a Strøm (2008) analýzou zjistili, že délka koaličních dohod se mezi státy výrazně odlišuje, ale velké rozdíly jsou i mezi různými dohodami v rámci jednoho státu. Nejkratší koaliční dohodu našli ve Finsku (204 slov), zatímco nejdelší dohoda uzavřená v komplexním prostředí Belgie byla sestavena z 43.550 slov (Müller a Strøm, 2008: 173). Autoři přitom upozorňují, že můžeme najít také příklady, kdy velký rozsah dohod nelze vyvozovat z komplexity prostředí – Nizozemí a Portugalsko, jež jsou považovány za méně komplexní vyjednávací prostředí, ale koaliční dohody mezi nizozemskými a portugalskými stranami jsou poměrně rozsáhlé; naopak v Dánsku pozorujeme komplexní jednací arénu, ale dohody jsou krátké. K otázce rozsahu koaličních dohod musíme doplnit ještě jedno empirické zjištění, totiž délku trvání jednání o koaliční dohodě a počet jednacích kol – u obou parametrů nebyla zjištěna korelace s délkou vlastní koaliční dohody. Strøm a Müller (1999) dále uvádějí, že rozsah koaličních dohod závisí rovněž na délce legislativní periody – čím delší je, tím vyšší připravenost stran k vkladu času

a energie do vytvoření rozsáhlejšího materiálu lze očekávat, zatímco v případě kratších period, zejména pak období k dokončení legislativní periody po pádu vlády v jejím průběhu, lze očekávat nižší aktivitu k tvorbě takových dokumentů včetně možnosti vládnout bez koaliční dohody. Jak zjistili De Winter, Timmermans a Dumont (2000), navzdory nelineárnosti tohoto efektu se projevuje všeobecná tendence k navyšování rozsahu koaličních dohod, především: a) kvůli rozšiřování aktivit vlád, což zvyšuje potřebu uzavírat dohody i v oblastech, jež stály mimo vládní aktivitu; b) kvůli vlivu předchozích zkušeností – existuje tendence zachovat v dohodách většinu toho, co v nich bylo v předchozích obdobích a začlenit další pasáže s ohledem na to, kde se v minulosti objevovaly nejasnosti a konflikty mezi smluvními stranami.

Druhým momentem koaličních dohod je otázka, kolik ze zmíněných oblastí je do koaličních dohod začleněno. Tyto oblasti můžeme rozlišit do tří širších skupin:

- a) veřejně-politická oblast (stanoviska koaličních stran k veřejným politikám, veřejné politiky, jimž se bude vláda věnovat);
- b) rozdělení postů (rozdělení ministerských a dalších důležitých postů mezi strany);
- c) regulace fungování (rozhodovací procedury v koalici, mechanismy řešení konfliktů v koalici, pravidla spolupráce).

Analýza koaličních dohod v západních demokraciích ukázala, že dohody zpravidla obsahují pasáže ze všech tří zmíněných oblastí, ale liší se mírou pozornosti, která jim je věnována (Müller a Strøm, 2008: 174). Protože koaliční dohody by měly být zejména veřejně-politickými dokumenty (De Winter, Timmermans a Dumont, 2000: 329), nepřekvapí, že ve většině západoevropských států tato oblast představuje přibližně 90% celkového rozsahu dohod. Významné výjimky v tomto ohledu představují jen Itálie a Rakousko, kdy více než polovina rozsahu koaličních dohod je věnována jiným oblastem než veřejným politikám. Druhý nejrozsáhlejší prostor koaličních dohod zpravidla zaujímá otázka regulace fungování koalice.

Ad a) O veřejně-politické oblasti můžeme říci, že se jí v koaliční dohodě ustavuje každodenní chod veřejných politik. Mohou tedy být určeny ty politiky, o nichž bude vláda jednat a legislativně je (re)formulovat. Je možné v koaliční dohodě určit nejdůležitější aspekty a řešení, které bude koalice sledovat a prosazovat. Zpravidla můžeme pozorovat tendenci k přesnější dohodě smluvních stran u několika z jejich pohledů důležitých veřejných politik; větší výjimku zde představují pouze Finsko a Lucembursko (Müller a Strøm, 2008). Na druhé straně je možné, že některé politiky, v nichž koalice nepředpokládá výraznou aktivitu, se pouze zmíní a nejsou přesněji popsány.

Při tvorbě koaličních dohod je z hlediska veřejných politik nutné identifikovat zájem a preference koaličních stran a také oblasti, kde mají strany silný zájem a sou-

časně rozdílné postoje. Zde můžeme rozlišit čtyři základní strategie (ne)zahrnutí těchto politik a jejich řešení do dohody. První je možnost, že strany o nich jednájí a pokusí se dosáhnout explicitního kompromisu; druhou možností je dosažení implicitního kompromisu, což je snazší, ale zpravidla dojde k problémům při realizaci dohody, kdy nastávají nová kola jednání; třetí možností je určení způsobů, jak se v průběhu vládnutí strany budou pokoušet sblížit své odlišné pohledy; poslední možností je přenos rozhodnutí za horizont běžící legislativní periody (Timmermans, 2006). Může se tedy např. stát, že některé politiky jsou v dohodách pouze zmíněny, protože partneři nedosáhli kompromisu. Právě tak je možné, že některé politiky vůbec zmíněny nejsou, protože partneři zjistili blízké postoje a konkrétnější dohoda není nutná, nebo mají partneři naopak příliš odlišné postoje a nejsou schopni je jakkoli ujednotit.

Ad b) Rozdělení postů bylo v minulosti důležitější součástí koaličních dohod než je tomu v současnosti. Zpravidla se dnes koaliční partneři nejdříve domlouvají o veřejně-politickém segmentu a teprve poté o rozdělení postů ve vládě, ale není to nutně jediný možný přístup. Navzdory tomu, že tato oblast nutně není důležitou součástí dohod, neznamená to, že vlastní otázka rozdělení postů není důležitá. Každopádně se takové jednání zpravidla nezastaví u postů ve vládě, ale – ve větší či menší míře – přesune se i na některé vysoké politické a úřednické posty a důležité pozice v ekonomické sféře (přirozeně jen tehdy, pokud má stát v podnicích své podíly).

Ad c) Regulace fungování koalic má tři důležité aspekty. První se týká určení mechanismu přijímání rozhodnutí v rámci koalic – zpravidla je zaveden princip většinového rozhodování. Vedle toho je často určen i způsob dosahování rozhodnutí, zejména v případech, kdy mají partneři velmi odlišné postoje. Druhý aspekt se váže na pravidla zajišťování tzv. koaliční disciplíny, zejména při přijímání zákonů, ale často i v dalších parlamentních aktivitách, např. práci komisí nebo interpelacích vůči vládě a jejím členům. Zpravidla je chování koaličních partnerů sjednáno a očekává se disciplinované dodržení dohod při přijímání zákonů. V dalších oblastech se často stane, že partneři nejednají koordinovaně, což vede ke konfliktům (Müller a Strøm, 2008). Podobně konflikty nastávají, pokud partneři nemají srozumitelné mechanismy hledání společných postojů k otázkám, jež v koaliční dohodě nemohli předpokládat a nejednali o nich, nebo v dohodě nevypracovali mechanismy řešení konfliktů.

Myšlenka, že jednání o koaličních dohodách pomáhají snížit možnost vzniku konfliktu mezi koaličními partnery, je mezi stranami výrazně rozšířena (Timmermans a Andeweg, 2000); koncept koaličního vládnutí by měl být postaven na základě myšlenky vyhýbání se konfliktům a jejich regulace (Andeweg a Timmermans, 2008: 269). Vedle toho si musíme uvědomit, že koaliční dohody nejsou zákony ani akty, které by byly právně závazné, případně by o jejich aplikaci a domnělém porušení rozhodovala třetí osoba, např. soud (Timmermans a Andeweg, 2000). To také znamená, že implementa-

ce dohod závisí na smluvních partnerech; obtíže a konflikty musejí rovněž vyřešit sami. Přitom si musejí uvědomovat, že koaliční dohody jsou vždy neúplné a také je nejdě vždy jako celek naplnit. Timmermans a Andeweg (2000), resp. Andeweg a Timmermans (2008) identifikovali několik typů možných mechanismů zamezení/řešení konfliktů v koaličních vládách, jež tyto vlády zahrnují do koaličních dohod. Tyto mechanismy podle autorů (Andeweg a Timmermans 2008: 271–273) můžeme rozdělit do tří skupin: a) vnitřní mechanismy, resp. arény (v nich spolupracují pouze ministři a předseda vlády); b) vnější mechanismy, resp. arény (v nich spolupracují aktéři, kteří nejsou členy vlády) jako např. setkání šéfů parlamentních frakcí koaličních stran, setkání představitelů stran apod.; c) smíšené mechanismy, resp. arény (zahrnují jako členy vlád, tak další aktéry) v podobě setkání ministrů a šéfů parlamentních frakcí nebo setkání ministrů s důležitými členy stran. Vládní koalice přirozeně mohou vytvořit i další mechanismy zamezení/řešení konfliktů, ale v koaličních dohodách zpravidla pozorujeme tři výše zmíněné (Andeweg a Timmermans, 2008). Někteří badatelé zjistili, že užití zmíněných mechanismů zamezení/řešení konfliktů se specificky váže na některé veřejné politiky. Ale také typ konfliktu je bezesporu určujícím činitelem toho, jaké mechanismy řešení konfliktu budou využity – pro řešení nejzásadnějších konfliktů (zahrnujících zcela divergentní tendence partnerů) se zpravidla používají vnější či smíšené mechanismy, zatímco menší a čtenější konflikty jsou zpravidla vyřešeny ve vnitřní aréně vlády (Andeweg a Timmermans, 2008: 278).

Charakteristika koaličních dohod ve Slovinsku

Jak uvádí Zajc (2009: 457), všechny vládní koalice, jež se formovaly po volbách – na začátku nové legislativní periody – uzavřely koaliční dohody. To neplatí pro tzv. úřednickou vládu, již pro období do předčasných parlamentních voleb v květnu 1992 vytvořil předseda vlády Janez Drnovsek, nicméně s ohledem na již zmíněná zjištění Strøma a Müllera (1999) o vlivu očekávané délky existence vlády není taková absence koaliční dohody překvapivá. Zajc (2009: 457) zjišťuje, že koaliční dohody byly zpravidla podepsány po vyslovení důvěry předsedovi vlády v Národním shromáždění a před vyslovením důvěry vlády tamtéž. Výjimku představuje pouze první vláda Demokratické koalice Slovinska (DEMOS) a také vláda, která fungovala pod vedení Andreje Bajuka ve druhé polovině roku 2000 do konání řádných voleb. Vláda DEMOS-u byla také jedinou, která koaliční dohodu podepsala již před volbami.

Analýza koaličních dohod slovinských vládních koalic od roku 1992⁶ ukazuje, že první koaliční dohody⁷ (1992 a 1996) byly podstatně kratší než pozdější dohody. Pokud dohody analyzujeme podle počtu slov (tuto metodu využili mnozí další badatelé při tvorbě komparativních mezinárodních analýz, s nimiž pracujeme), vidíme, že existuje jasný rozdíl mezi dohodami z 90. let a po přelomu tisíciletí.

Tabulka 2: Rozsah koaličních dohod ve Slovinsku (počet slov)

Drnovšek 1993*	2.825
Drnovšek 1997	5.795
Drnovšek 2000**	32.399
Janša 2004	27.810
Pahor 2008	30.114

* včetně dvou příloh, ale bez separátní dohody mezi LDS a ZLSD

** včetně příloh, ale bez separátní dohody o spolupráci mezi LDS a SMS

Pokud se podíváme na dohody z hlediska obsahových segmentů, jež byly uvedeny jako hlavní součásti koaličních dohod v západoevropských státech (veřejné politiky, rozdělení postů, regulace fungování koalic), vidíme, že všechny tři segmenty nacházíme také ve slovinských koaličních dohodách. Dílčí výjimku představuje pouze první analyzovaná dohoda, kdy rozdělení postů není zmíněno (dohoda zahrnuje pouze konstatování, že předseda vlády bude při jmenování ministrů respektovat odborná kritéria a všeobecný princip proporčního zastoupení stran ve vládě s ohledem na jejich sílu v parlamentu).

Tabulka 3: Obsahy koaličních dohod ve Slovinsku

	Veřejně-politický segment	Rozdělení postů	Regulace fungování	Ostatní*
Drnovšek 1993	√	–	√	√
Drnovšek 1997	√	√	√	√
Drnovšek 2000	√	√	√	√
Janša 2004	√	√	√	√
Pahor 2008	√	√	√	√

* zohledňujeme zejména prvotní a finální rozhodnutí

6) Do analýzy jsme nezahrnuli dohodu podepsanou již před volbami, tedy dohodu koalice DEMOS. Domníváme se, že principy tvorby koaličních dohod se liší s ohledem na dobu jejich vzniku – před volbami či po nich. Neprovedli jsem ani analýzu koaliční dohody Bajukovy vlády z roku 2000, protože se nám dohodu nepodařilo získat..

7) Ve všech případech byly sjednány koaliční dohody, pouze vládní koalice 2004–2008 pod vedením Janeze Janši uzavřela koaliční smlouvu. V příspěvku budeme tuto odlišnost ignorovat a užívat jednotné označení „koaliční dohoda“.

S ohledem na představená zjištění, že koaliční dohody jsou primárně veřejně-politické dokumenty (De Winter, Timmermans a Dumont, 2000: 329) bychom také ve Slovinsku mohli očekávat, že všechny dohody v nejvýraznější míře obsahují sjednané cíle a řešení v oblasti veřejných politik. To potvrzuje tabulka č. 4.

Tabulka 4: Rozsah veřejně-politického segmentu v koaličních dohodách (počet slov)

	Počet slov vybraného segmentu (celkový rozsah koaliční dohody)
Drnovšek 1993	1.617 (2.825)
Drnovšek 1997	3.708 (5.795)
Drnovšek 2000	29.864 (32.399)
Janša 2004	26.197 (27.810)
Pahor 2008	28.204 (30.114)

Veřejně-politická oblast představuje ve všech sledovaných dohodách více než polovinu rozsahu. Jasná je rovněž tendence, že s nárůstem rozsahu dohod roste i podíl tohoto segmentu v dohodách. Koaliční dohoda z roku 2000 zde představuje zlom, když tato oblast představuje 92–94 % objemu koaličních dohod uzavřených v letech a 2000, 2004 in 2008. Počet politik, jimž se dohody věnují, zůstává podobný (od 16 do 18), výjimku představuje pouze první dohoda, která se věnuje pouze jedenácti politikám.

Víceméně podle očekávání se s nárůstem rozsahu veřejně-politického segmentu v dohodách zmenšuje také abstrakce při pojednání jednotlivých politik. Pokud o prvních dvou dohodách můžeme říci, že obsahují především odvolání na jednotlivé politiky a obecné cíle, jichž má být dosaženo, od roku 2000 jsou tyto oblasti podrobně popsány – vedle cílů jsou uvedeny i nutné kroky, které mají vést k jejich naplnění. Dohoda z roku 2000 je zajímavá i tím, že vládní koalice se explicitně zavazuje ke koordinovanému jednání při prosazování 202 návrhů zákonů (do dohody tak při každém předání návrhu zákona parlamentu bylo zaspáno např. „koalice návrh zamítne“, „koalice návrh podpoří“, „vláda návrh stáhne“ apod.).

Rozdělení postů představuje v každé analyzované dohodě nejméně rozsáhlou pasáž. V podstatě vždy obsahuje pouze část, kterou můžeme popsat jako seznam konkrétních osob, které obsadí ministerské posty (1997, 2004, 2008), nebo rozdělení ministerstev stranám (2000). Pouze dohody z let 1997 a 2000 obsahují v části, kterou můžeme chápat jako „regulaci fungování“, ještě zmínku o kádrové politice v rámci koalice.

Důležitým, ale nikoli rozsáhlým, motivem dohod je i určení procedur fungování koalice. Zejména dohody z let 1993, 1997 a 2000 jsou v tomto ohledu obsáhlejší. V dohodách z let 1997 a 2002 vidíme přesnější regulaci principů práce a rozhodování ve vládě a poslanců vládních stran. Je to přirozené, protože rokem 1993 bylo zahájeno období vládních koalic, které můžeme označit za ideologicky heterogenní a s četnými konflikty kvůli odlišným preferencím partnerů (Zajc, 2009).

Všechny koaliční dohody ve Slovinsku obsahují také způsob a aktéry koordinace uvnitř vládních koalic. Zpravidla se jedná o tzv. koordinace předsedů stran a koordinace šéfů parlamentních frakcí. Mohli bychom tedy říci, že je vytvořen jak vnitřní (s podmínkou, že lídři stran jsou členy vlády), tak vnější mechanismus (aréna) k řešení a zamezování konfliktů. V koaliční dohodě z roku 2004 poprvé vidíme závaznou časovou složku pro setkávání předsedů stran a/nebo šéfů poslaneckých frakcí vládních stran (jednou měsíčně), dohoda rovněž určila, že bude jednou ročně připravena zpráva o dodržování koaliční dohody. Dohoda z roku 2008 určuje, že představitelé koaličních stran se budou setkávat dvakrát ročně kvůli hodnocení implementace cílů koaliční dohody. Dohoda dále nabízí novou formální možnost začlenění všech poslanců do práce vládní koalice, protože předseda vlády nebo grémium předsedů koaličních stran může svolat společnou schůzku všech poslanců koaličních stran (kvůli zajištění jejich lepší informovanosti a možnosti jejich vlivu na formování provádění vládních politik). Vedle zmíněných aktérů koordinace byli v roce 1997 jako možní důležití aktéři explicitně zmíněni rovněž hlavní tajemníci vládních stran.

Závěr

Analýza tvorby koaličních dohod ukázala, že ve Slovinsku pozorujeme vznikající tradici jejich vytváření, přičemž první roky koaličních vlád byly regulovány výrazně méně než je znakem pozdějších vládních koalic. V komparativním mezinárodním pohledu se nejedná o nic neobvyklého. Slovinsko se od převládajícího vzorce západoevropských států a stran neliší ani při pohledu na obsahy koaličních dohod a specifické charakteristiky veřejně-politického segmentu, kterému je od roku 2000 věnováno více než 90% prostoru koaličních dohod. Z hlediska rozsahu je procedurám fungování koalic věnováno podstatně méně pozornosti, ale jednalo se o otázky důležité zejména v bouřlivých 90. letech, jež se vyznačovala četnými konflikty mezi stranami a také nestabilitou fungování stran (fúze a rozpady stran). Alespoň částečně se jednalo rovněž o nezkušenost stran s fungováním v koalicích.

Můžeme říci, že naše analýza nabízí základní informaci o koaličních dohodách ve Slovinsku. V budoucnosti bychom se měli ptát ještě alespoň na to, jaký význam analyzované dohody měly na existenci a fungování koaličních vlád. Jen tak bude možné zhodnotit jejich skutečný význam.

Literatura:

- ANDEWEG, B. Rudy a TIMMERMANS, Arco (2008): Conflict Management in Coalition Government. In: Kaare Strøm, Wolfgang C. Müller a Torbjörn Bergman (eds.): *Cabinets and Coalition Bargaining: The Democratic Life Cycle in Western Europe*. Oxford University Press: Oxford, str. 269–300.
- BLONDEL, Jean a MÜLLER-ROMMEL, Ferdinand, eds. (1993): *Governing Together*. MacMillan: London.
- BLONDEL, Jean a MÜLLER-ROMMEL, Ferdinand, eds. (1997): *Cabinets in Western Europe*. MacMillan: London.
- BLONDEL, Jean a MÜLLER-ROMMEL, Ferdinand, eds. (2001): *Cabinets in Eastern Europe*. Palgrave: London.
- BLONDEL, Jean, MÜLLER-ROMMEL, Ferdinand a MALOVA, Darina et al. (2007): *Governing New European Democracies*. Palgrave Macmillan: Hampshire, New York.
- DUVERGER, Maurice (1986): Duverger's Law: Forty Years Later. In: Bernard Grofman a Arend LIJPHART (eds.): *Electoral Laws and Their Political Consequences*. Agathon Press: New York, str. 69–84.
- De WINTER, LIEVEN, TIMMERMANS, ARCO A DUMONT, PATRICK (2000): Belgium: On Government Agreements, Evangelists, Followers and Heretics. In: Wolfgang C. Müller a KAARE Strøm (eds.): *Coalition Governments in Western Europe*. Oxford University Press: Oxford, str. 300–355.
- GROFMAN, Bernard (1989): The Comparative Analysis of Coalition Formation and Duration. *Distinguishing Between-Country and Within-Country Effects*. *British Journal of Political Science*, 19, str. 291–302.
- KRAŠOVEC, Alenka (2008): Evolution of (In)Formal Roles of the Prime Minister's Office and the General Secretariat of the Government in Slovenia. In: Bernadette Connaughton, Goerg Sootla a B. Guy Peters (eds.): *Politico-Administrative Relations at the Centre: Actors, Structures and Processes Supporting the Core Executive*. NISPAcee: Bratislava, str. 36–59.
- LAVÉR, Michael a SCHOFIELD, Norman (1990): *Multiparty Government*. Oxford University Press: Oxford.
- LAVÉR, Michael (1996): *Making and Breaking Governments: Cabinet and Legislatures in Parliamentary Democracies*. Cambridge University Press: Cambridge.
- LIJPHART, Arend (1999): *Patterns of Democracy*. Yale University Press: New Haven.
- MÜLLER, C. WOLFGANG A STRØM, KAARE, eds. (2000): *Coalition Governments in Western Europe*. Oxford University Press: Oxford.
- MÜLLER, C. Wolfgang, BERGMAN, TORBJÖRN A STRØM, KAARE (2008): Coalition Theory and Cabinet Governance: An Introduction. In: Kaare Strøm, Wolfgang C. Müller a TORBJÖRN Bergman (eds.): *Cabinets and Coalition Bargaining: The Democratic Life Cycle in Western Europe*. Oxford University Press: Oxford, str. 1–50.
- MÜLLER, C. Wolfgang a Strøm, Kaare (2008): Coalition Agreements and Cabinet Governance. In: Kaare Strøm, Wolfgang C. Müller a Torbjörn Bergman (eds.): *Cabinets and Coalition Bargaining: The Democratic Life Cycle in Western Europe*. Oxford University Press: Oxford, str. 159–199.
- NORRIS, Pippa (2004): *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behaviour*. Cambridge University Press: Cambridge.
- STRØM, KAARE A MÜLLER, C. Wolfgang (1999): The Keys to Togetherness: Coalition Agreements in Parliamentary Democracies. *The Journal of Legislative Studies*, 5(3), str. 255–282.
- STRØM, KAARE, MÜLLER, C. WOLFGANG A BERGMAN, TORBJÖRN ur. (2008): *Cabinets and Coalition Bargaining: The Democratic Life Cycle in Western Europe*. Oxford University Press: Oxford.
- TIMMERMANS, ARCO A ANDEWEG, B. RUDY (2000): The Netherlands: Still the Politics of Accommodation? In: Wolfgang C. Müller a Kaare Strøm (eds.): *Coalition Governments in Western Europe*. Oxford University Press: Oxford, str. 356–398.

TIMMERMANS, Arco (2003): High Politics in the Low Countries: An Empirical Study of Coalition Agreements in Belgium and the Netherlands. Ashgate: Aldersholt, Burlington.

TIMMERMANS, Arco (2006): Standing Apart and Sitting Together: Enforcing Coalition Agreements in Multi-Party Systems. European Journal of Political Research, 45, str. 263–283.

VAN ROOZENDAAL, Peter (1997): Government Survival in Western Multi-Party Democracies. European Journal of Political Research, 32, str. 71–92.

WARWICK, Paul (1994): Government Survival in Parliamentary Democracies. Cambridge University Press: Cambridge.

ZAJC, Drago (2009): Modeli oblikovanja koalicij in koalicijskih vlad v Sloveniji. Teorija in praksa, XLVI, št. 4, str. 445–463.

Jiné zdroje:

Medstrankarski sporazum o delovanju strank vladne koalicije in njihovih ministrov v vladi mandatarja dr. Janeza Drnovška (1993).

Sporazum o sodelovanju Liberalne demokracije Slovenije in Slovenske ljudske stranke v Vladi republike Slovenije (1997).

Koalicijski sporazum o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije (2000).

Koalicijska pogodba o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2004–2008 (2004).

Koalicijski sporazum o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2008–2012 (2008).

Martin Kreidl

Přihlížejí voliči i ve druhém kole senátních voleb k osobnostním charakteristikám kandidátů?¹

Abstract:

Voting behavior in the first round of the elections to the Senate of the Parliament of the Czech Republic has been shown to be highly personalized. Individual characteristic of candidates (age, gender, education, place of residence) had a strong effect upon the choices of voters even when candidate's electoral party was statistically controlled. This paper extends previous analysis by looking into voting behavior in the second round of elections. I utilize data from a panel survey of voters conducted in the fall of 1996, when the first senate elections took place. Using a discrete choice model of voting, I show that party affiliation dominated the second round and personal characteristics of candidates were marginalized as choice criteria.

Úvod: je druhé kolo senátních voleb personifikované?

Volební chování voličů ve volbách do Senátu Parlamentu České republiky je z řady důvodů málo zmapované. Příčiny tohoto stavu jsou věcné, paradigmatické, praktické i meto-

1) Rád bych poděkoval Šárce Vohlídalové, Martině Štípkové a Lucii Hoškové za asistenci v různých fázích přípravy tohoto článku. Text vznikl s finanční podporou Specifického výzkumu na FF ZČU.